

УДК 791.9

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/30.212195>

Олена БЕСАРАБ,

orcid.org/0000-0002-0793-2850

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних спеціальностей
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(Дніпро, Україна) *helen_helen@i.ua*

ФЕСТИВАЛІ СУЧАСНОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ОДИН ІЗ ПОКАЗНИКІВ НАПРЯМКУ РОЗВИТКУ МАСОВОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

У статті досліджено основні тенденції розвитку музичних фестивалів як одного зі складників масового мистецтва в Україні пострадянського періоду. Уточнено сутність і виявлено передумови й умови становлення цього культурно-мистецького явища у вітчизняному мистецтві.

На сучасному етапі становлення української масової культури було започатковано традицію проведення естрадних фестивалів, які дали змогу молодим виконавцям спробувати свої сили на великій сцені. Найпершим фестивалем, котрий заснували та провели на території України і котрий формував традиції нової української музики з 1989 р., був фестиваль «Червона рута».

Всеукраїнський конкурс молодих виконавців «Червона рута» був першим в Україні фестивалем, який, на думку сучасних культурологів, примусив країну пробудитися від «летаргічного сну застою» і вперше продемонстрував тяжіння українського народу до нового шляху.

Першовідкривачем у деяких аспектах шоу-бізнесу та масового видовищного мистецтва в сучасній Україні став міжнародний фестиваль «Таврійські ігри» із широким діапазоном стилів і напрямів. Саме він вперше у нашій країні реалізував проект прямої трансляції найголовніших подій свята на Першому національному каналі. Живий звук і найкращі виконавці створюють неперевершену атмосферу свята і залишають незабутні враження у глядачів, яких тепер мільйони завдяки обов'язковій трансляції майже нон-стоп всіх днів фестивалю українським телебаченням.

Найпопулярнішими фестивалями у перші десятиріччя незалежності стали також «Пісенний вернісаж»; міжнародні в Україні – «Таврійські ігри», «Слов'янський базар»; телевізійні – «Наша пісня», «Пісня року» тощо.

Ці фестивалі відкрили багато нових імен талановитих людей, котрі зараз є представниками верхівки українського музичного олімпу та мають значний вплив на формування смаків масового глядача.

Дослідження розвитку музичного фестивального руху від його витоків у радянський період до його сучасного стану у незалежній Україні дає змогу побачити зменшення масштабності та статусності цього явища. Певна зміна критеріїв у відборі учасників і трансформація пріоритетних завдань і цілей, комерціалізація цього виду мистецтва – очевидні риси сучасних музичних фестивалів, як і самої сучасної музики.

Ключові слова: масове мистецтво, музичні фестивалі, сучасне українське музичне мистецтво.

Olena BESARAB,

orcid.org/0000-0002-0793-2850

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Humanities
Oles Honchar Dnipro National University
(Dnipro, Ukraine) *helen_helen@i.ua*

MODERN MUSIC FESTIVALS AS ONE OF THE INDICATORS OF THE TENDENCY IN THE DEVELOPMENT OF MASS ART IN UKRAINE IN THE INDEPENDENCE PERIOD

The article deals with main tendencies of the development of music festivals as one of the components of mass art in the Post-soviet Ukraine. The essence, preconditions and conditions of formation of this cultural and artistic phenomenon are specified.

At the present stage of Ukrainian mass culture development the tradition of holding music festivals was established to help young singers to try their abilities at the big stage. The first festival to be established and held at the territory of Ukraine was “Chervona Ruta” (“The Red Ruta”) (1989). Its aim was to form the traditions of new Ukrainian music.

Ukrainian competition of young performers “Chervona Ruta” was the first in Ukraine, according to modern culturologists, it was the very event, which forced the country to wake up from the “lethargic sleep of stagnation”. It was this festival that for the first time demonstrated the attraction of the Ukrainian people to a new path.

The international festival "Tavrian Games", with its wide range of styles and directions, became a kind of pioneer in some aspects of show business and mass performing arts in modern Ukraine. It was he who for the first time in our country implemented a project of live broadcast of the main events of the holiday on the First National Channel. The main principle of the festival is live sound and the best performers create an unsurpassed atmosphere of the holiday and leave an unforgettable impression on the audience, which is now millions, thanks to the mandatory broadcast almost non-stop all days of the festival on Ukrainian television.

The other most popular festivals in the first decades of Ukrainian independence were also "Pisenniy Vernisazh" ("The songs vernissage"); international in Ukraine – "Tavriyski Igry" ("Tavriya Games"), "Sloviyanski Bazar" ("Slavian Fair"); television festivals – "Nasha Pisia" ("Our song"), "Pisia Roku" ("The year's song") and others.

These festivals recovered a lot of new names of talented people, who nowadays are the representatives of the top of Ukrainian music Olympus and have a significant influence on the formation of musical taste of mass audience.

The analyses of the development of music festival movement from its sources in the Soviet period to its modern state gives us the picture of decrease in scale and status of this phenomenon. Definite changes in criteria for selecting participants and transformation of priority tasks an aims, commercialization of this kind of art are evident features in contemporary Ukrainian festivals of music as well as music itself.

Key words: mass art, music festivals, modern Ukrainian music art.

Постановка проблеми. Однією з важливих складових частин загального культурного процесу в Україні 90-х рр. ХХ ст. став фестивальний рух – явище абсолютно нове порівняно з попередніми роками.

Метою нашого дослідження є виявлення основних тенденцій розвитку одного зі складників масового мистецтва в Україні, фестивалів сучасного музичного мистецтва. Щоб перейти до виконання поставленого завдання, спочатку необхідно визначитися із сутністю самого терміна «фестиваль», а також виявити передумови, які сприяли або заважали становленню цього явища у вітчизняному масовому мистецтві.

Фестиваль (від англ. festival – свято, святкування) – культурне явище, подія у мистецькому театральному або музичному житті; показ найкращих досягнень мистецтва, масове свято. Структура фестивалю може варіюватися залежно від мети і часу проведення. Обов'язковими компонентами архітекτονіки будь-якого фестивалю є урочисте відкриття, низка творчих заходів, проведення конкурсів, визначення переможців і нагородження їх, урочисте закриття.

Сьогодні фестивалі – це масове громадське святкування, метою якого є демонстрація досягнень мистецького та культурного життя.

Розглянемо, що передувало розвитку фестивалів і конкурсів сучасної України, тобто як ця сфера масової культури розвивалася за часів Радянського Союзу.

Аналіз досліджень. З огляду на сутність предмету дослідження, більшість матеріалів, присвячених цьому аспекту масового мистецтва, мають публіцистичний характер. Останнім часом з'являються дослідження, у яких так чи інакше розглядається фестиваль як явище у його більш загальному визначенні або окремі мистецькі фестивалі (Кучина, 2019: 1).

Як засвідчує автор статті «Конкурси; фестивалі» С. М. Макаров, все починалося із Всесоюзного конкурсу (Макаров, 2004: 2). Перший Всесоюзний конкурс артистів естради відбувся у грудні 1939 р. за рішенням Комітету у справах мистецтв. Метою було виявлення та залучення до естрадної діяльності молодих акторів, визначення кращих номерів, проведення «оглядів» естрадного репертуару. Упродовж 30-х рр. проводилися «огляди» та конкурси майстрів художнього слова, лідируючого тоді жанру на естраді (завдяки своїм ідеологічним і навчальним функціям). Конкурс проводився за розмовним, вокальним і танцювальним жанрами. Головою журі був І. Дунаєвський, членами журі – Л. Утьосов, М. Зоценко та ін. Лауреатами конкурсу стали А. Райкін і М. Миронова (розмовний жанр), К. Шульженко, К. Джапарідзе (вокальний жанр), дует А. Редель і М. Хрустальова (танцювальний жанр) та ін.

Другий конкурс вдалося провести лише після Великої вітчизняної війни у 1946 р. Лауреатами цього конкурсу стали майбутні «Тарাপунька і Штепсель» Ю. Тимошенко та Є. Березін (у розмовному жанрі) та ін. На третьому конкурсі у 1958 р. додався ще один напрям – «виконавці на народних музичних інструментах». Лауреатами четвертого Всесоюзного конкурсу артистів естради стали Р. Карцев, Е. Петросян, Л. Лещенко, ВІА «Пісняри» та ін.

Всесозний конкурс артистів естради 1983 р. під головуванням Я. Френкеля подарував радянській сцені таких самобутніх виконавців розмовного жанру, як Є. Шифрін, вокального – І. Отієва та Н. Рожкова. Географія конкурсу завжди була широкою з огляду на кількість республік, що входили до складу колишнього Радянського Союзу. Підготовкою та проведенням фестивалів займався відповідний відділ Держконцерту СРСР за участю Спілки композиторів СРСР та інших творчих

організацій. Розроблялися програми конкурсів, їх положення. Учасників рекомендували відповідні офіційні установи (навчальні заклади, музичні театри, концертні організації тощо).

Наприкінці 1970-х рр. було започатковано пісенні конкурси та фестивалі «Червона гвоздика» у Сочі (1976), у Юрмалі (1986), у 1990-ті – в Ялті. У Вітебську (1988) почали проводити фестиваль польської пісні, який пізніше трансформувався в один із найбільш масштабних у пострадянському просторі міжнародний фестиваль – свято слов'янської культури «Слов'янський базар».

Музичні фестивалі інших жанрів також стартували у цей період. Рок-фестивалі: Тбілісі-80, з 1983 р. – щорічні у Ленінграді; фестиваль авторської (бардівської) пісні ім. Грушина в Самарі; фестиваль джазової музики (1960–80-ті рр.) у Таллінні, Москві, Ризі, Ленінграді, Донецьку. Починаючи з 60-х рр. радянські артисти брали активну участь у міжнародних фестивалях і конкурсах (фестивалях у Празі, Варшаві). Призові місця у Сопоті, Варні («Золотий Орфей»), Братиславі («Братиславська ліра»), Дрездені тощо (Макаров, 2004: 2).

На сучасному етапі становлення української масової культури було започатковано традицію проведення естрадних фестивалів, що дали змогу молодим виконавцям спробувати свої сили на великій сцені. Існує багато фестивалів і конкурсів, розрахованих на виконавців і музикантів різних вікових категорій і напрямів музичного мистецтва. На кожному фестивалі учасники поділяються за номінаціями відповідно до віку та жанру музики, яку вони виконують. Фестивалі поділяються на міжнародні, всеукраїнські, регіональні, телевізійні та дитячі. Розглянемо найпопулярніші з них.

Серед всеукраїнських музичних фестивалів і конкурсів найбільш відомими упродовж довгого часу залишалися «Червона рута», «Перлини сезону», «Пісенний вернісаж»; міжнародних (організатором яких була Україна) – «Таврійські ігри», «Слов'янський базар», «імені В. Івасюка»; серед телевізійних – «Наша пісня», «Шеляле», «Пісня року»; дитячих – «Чорноморські ігри», «Крок до зірок» тощо.

Найпершим фестивалем, який заснували та провели на території України і який сформував традиції нової української музики, почавши вже з 1989 р., став фестиваль «Червона рута». Досить великий термін існування (більше 20 років) у контексті стрімкого сучасного життя, безперервних змін у суспільстві забезпечила зазначеному фестивалю певна українська автентичність, оригінальність, спрямування на сучасне у незвичному поєднанні з народними мотивами.

Проаналізуємо що привніс цей фестиваль у скарбницю українського масового мистецтва. Подивимося, як анонсували цей фестиваль у ЗМІ та Інтернет-виданнях. «Червона рута» – це унікальна нагода потрапити до хіт-парадів, популярних теле- і радіопередач, засвітитися перед менеджерами та продюсерами, виступити на найкращих музичних інструментах із фірмовим звуком і світлом найвищої якості. «Червона рута» дає шанс молодим і невідомим стати популярними, модними і хітовими!» («Червона рута»).

Дійсно, серед тих, хто вперше з'явився на великій сцені саме завдяки фестивалю «Червона рута» або пройшов у своєму творчому становленні через участь у фестивалю, була більшість «зірок» сучасної української естради. Серед них М. Бурмака, І. Білик, О. Пономарьов, Ані Лорак, Руслана, Катя Чілі, М. Одолюська, Н. Могилевська, В. Павлік, гурти «Брати Гадюкіни» та «Кому вниз», «Скрябін» і «ВВ», «Пікардійська терція» та «Тартак», «ТНМК» та «Шао-бао» та ін.

Оскільки всеукраїнський конкурс молодих виконавців «Червона рута» був першим в Україні, на думку сучасних культурологів, саме він примусив країну пробудитися від «летаргічного сну застою» («Червона рута»). Саме цей фестиваль вперше продемонстрував тяжіння українського народу до нового шляху. З пропозиції журналістів газети «Молодь України» та ініціативи оргкомітету було вирішено провести велике свято-вшанування пам'яті українського композитора В. Івасюка в місті, де народилася однойменна пісня «Червона рута», у Чернівцях. Зважаючи на те, в який період засновувався фестиваль (1989), організувати його було складно, адже радянська влада забороняла будь-які прояви національного з боку будь-якої республіки Союзу. Але, незважаючи на всі перешкоди, фестиваль відбувся, і саме у тій формі, яку планували його організатори. Це стало справжнім святом української пісні, з відповідними національними супроводжуваними елементами (синьо-жовтими прапорами та піснями, проникнутими українською національною ідеєю). У рамках фестивалю відбувся вечір пам'яті В. Івасюка та відкриття його меморіальної дошки.

Із часу свого заснування фестиваль «подорожує» по різних містах України, не маючи «постійної адреси». Його вже проводили у Запоріжжі, Донецьку, Севастополі, Сімферополі, Харкові, Дніпрі, Києві. Фестиваль проводиться раз на два роки, перший рік йдуть відбіркові тури по всій країні, на другий рік – великий гала-концерт переможців. У фестивалі беруть участь виконавці у різних жанрах сучасної музики: популярному,

танцювальному, рок, альтернативі. Основними критеріями відбору до участі у фестивалі, зокрема у гала-концерті фестивалю, є професіоналізм, новизна, сучасність, оригінальне творче обличчя, індивідуальність і неповторність виконавців, поєднані з українською національною визначеністю музики та виконання («Червона рута»).

Організацією фестивалю, окрім його дирекції, займаються обласні управління культури, центри народної творчості, управління освіти і науки, управління у справах молоді та спорту. Метою конкурсу є здійснення цілеспрямованого пошуку молодих обдарованих виконавців по всій Україні, зокрема в глибинці, відкрити нові імена і вивести їх на велику сцену.

«Червона рута» є одним із небагатьох некомерційних фестивалів, які підтримують саме українських виконавців. Завдяки відсутності будь-яких фінансових внесків із боку учасників або глядачів (вхід на гала-концерти завжди вільний), фестиваль залишається доступним для всіх бажаючих взяти в ньому участь у будь-якій якості, чи то учасника, чи глядача.

Щодо складу учасників гала-концерту, то в кожному регіоні, де тривають відбіркові тури, у кожній із номінацій вибирають переможців і декілька «резервістів» (запасний склад), які отримують право виступити на заключному етапі фестивалю та представити свій регіон на всеукраїнському рівні.

Як зазначається у прес-релізі фестивалю «Червона рута», фестиваль робить із початківців «зірок». Адже 90% відомих, популярних в Україні та за її межами вітчизняних виконавців відкриті «Червоною рудою». Фестиваль «Червона рута» сприймається більшістю сучасних українських дослідників культури як «перша спроба повернути популярність українській пісні». У 1991 р. на фестивалі були започатковані нові номінації, за якими визначалися (окрім виконавців) ще й кращі автори виконуваних творів, аранжувальники, режисери та звукорежисери.

У цей період започатковується традиція проведення інших естрадних фестивалів, які дають можливість молодим виконавцям випробувати свої сили на сцені. Серед таких фестивалів і конкурсів – конкурс молодих виконавців української естрадної пісні «Ім. Володимира Івасюка», фестиваль «Доля» («Чернівці»), дитячий пісенний фестиваль «Веселад», фестиваль популярної музики «Мелодія» (Львів), фестиваль авторської пісні «Оберіг» (Луцьк), фестиваль «Тарас Бульба» (Дубно) та ін. Дебютанти беруть участь у конкурсах поруч із відомими виконавцями. Наприклад, на фестивалі «Таврійські ігри» (Каховка)

та «Пісенний вернісаж» (Київ) традиційно запрошуються поп- і рок-зірки з Росії і Заходу.

Нові імена на українській естраді дають можливість критикам говорити про нову українську хвилю. До неї відносять Ірину Білик і гурт «Цей дощ надовго», роковий київський гурт «Табула раса», львівський гурт «Плач Єремії» з якісним рок-н-ролом і їх реактивним драйвом.

З 1992 р. в Україні засновуються нові конкурси і фестивалі, незважаючи на будь-які фінансові проблеми.

Першим міжнародним фестивалем незалежної України, у якому взяли участь гості з Росії та Білорусі, був фестиваль «Слов'янський базар» 1992 р. Організаторами фестивалю стали київська концертно-творча організація «Рок-академія», московська фірма «Іріда» та вітебська дирекція фестивалю. До програми фестивалю входило багато цікавих різноманітних заходів. Серед них – фольклорний фестиваль, концерти представників країн-учасниць фестивалю і конкурс молодих виконавців. Журі складалося з відомих і визнаних митців, представників трьох країн-організаторів фестивалю (України, Білорусі, Росії), професіоналів у сфері шоу-бізнесу (масової культури), співаків, композиторів, акторів, діячів мистецтва і культури, таких як В. Мулявін, Н. Бабкіна, Т. Петриненко, Е. Ханок, Ю. Рибчинський, Н. Матвієнко та ін. Пряма трансляція відкриття фестивалю та конкурсних турів велася головним російським телевізійним каналом Останкіно. Представниками України на фестивалі в різні роки були І. Білик, І. Грей, А. Попова, Т. Петриненко, О. Тищенко, Т. Горобець, О. Марцинківський та інші виконавці та гурти.

Найпершим у історії фестивалю фестивальним сольним концертом був концерт Валерія Леонтьєва, який відбувся 18 червня 1992 р. в Амфітеатрі до урочистого відкриття фестивалю. Всі події першого фестивалю освітлювали 120 журналістів. Тираж першого номеру фестивальної газети «Слов'янський базар» вийшов рекордним за всю історію фестивалю тиражем. Із дня свого заснування фестиваль «Слов'янський базар» заявив про себе як міжнародний форум культур, який щорічно розширяє свою географію. За 17 років у програмах фестивалю взяли участь представники понад 65 країн світу. Серед переможців фестивалю (конкурсу молодих виконавців) були й майбутні «зірки» української сучасної естради. Серед них О. Пономарьов (Гран-прі фестивалю 1994 р. з піснею «Зранку до ночі»), Н. Могилевська (гран-прі фестивалю з піснею «Єрусалим»), Руслана (Гран-прі з піснею «Дикі гуси»).

Іншим не менш відомим на слов'янському просторі є міжнародний фестиваль «Імені Володимира Івасюка», який щорічно проводиться у Чернівцях починаючи з 1993 р. Його засновники – Міністерство культури і мистецтв України, Чернівецька міська рада, Український мистецький фонд імені В. Івасюка, Національна телекомпанія України, продюсерський центр «3 ранку до ночі».

Програма конкурсу складається з відкриття, трьох конкурсних днів і закриття фестивалю. Обов'язковою умовою конкурсу є виконання пісні Володимира Івасюка. Журі фестивалю, яке очолює президент Українського мистецького фонду імені В. Івасюка, народний артист України Микола Мозговий, складається із заслужених діячів культури і мистецтва України, Молдови та республіки Білорусь, частина яких є лауреатами цього конкурсу попередніх років (наприклад, О. Пономарьов – Гран-прі 1995 р., Неллі Чобану – перша премія).

Другий фестиваль започаткований фондом ім. В. Івасюка і безпосередньо М. Мозговим, – міжнародний фестиваль «Пісня буде поміж нас». Заснований у 2003 р. у Чернівцях він, на думку українських культурологів, є спробою «внести свіжий струмінь у восьмирічні намагання віднайти нового виконавця».

Існує ще один фестиваль, пов'язаний з ім'ям В. Івасюка, роковий, нещодавно започаткований у Чернівцях з ініціативи мистецького центру «Толока» рок-фестиваль «Володимир Івасюк: Модерн». Завданням кожної команди є привнесення у хіти В. Івасюка ознак власного стилю і сучасного підходу до виконання твору. Всі кавер-версії пісень В. Івасюка, які звучать зі сцени, записуються на цифрові носії та, можливо, будуть розповсюджені як приклад якісної сучасної європопрямованої музики.

Ще одним, не менш відомим всеукраїнським видовищним дійством, є щорічний молодіжний фестиваль «Перлини сезону», заснований у 1994 р. Проводиться цей фестиваль молодіжним мистецьким центром «Перлини сезону» за підтримки молодіжних організацій, державних органів влади та зацікавлених бізнесових структур. Участь у фестивалі є безкоштовною для учасників. Метою фестивалю є виявлення та підтримка талановитої творчої молоді, створення умов для її самореалізації, розвиток нових напрямів сучасного українського мистецтва. У фестивалі беруть участь представники всіх регіонів України. Головною умовою фестивалю є живий звук. За час існування фестиваль запалив такі зірки сучасної естради, як «Таліта Кум», «Хвилю тримай», «ТНМК», «Тартак» та ін.

Із 2000 р. постійним місцем проведення фестивалю є м. Запоріжжя. Постійним спонсором фестивалю є торгова марка «Славутич», а отже, окрім головного музичного конкурсу (за номінаціями поп, рок і танцювальна музика) у дні фестивалю проходять конкурси та ігрові акції від ТМ «Славутич», на кшталт «конкурсу на найшвидше пиття пива». Таким чином і глядачі залучаються до участі у святі.

Із 2000 р. в рамках фестивалю «Перлини сезону» проходить ще й конкурс молодих дизайнерів «P.S. Fashion», на якому дизайнери-початківці демонструють свої витвори вже відомим модельєрам. З кожним роком фестиваль як справжнє мистецьке дійство набирає обертів, вдосконалюється у технічному та мистецькому планах.

Цікавим є той факт, що сучасні «зірки» української естради брали участь у більшості із зазначених фестивалів, і на сайтах цих фестивалів зазначається, що саме цей фестиваль «запалив їхні зірки». Безперечно, це можна пояснити подвійно: або «зірка» брала участь у всіх цих фестивалях в один і той самий період, період початку свого розквіту як творчої особистості та залишила свій яскравий слід на сцені кожного з них, або ж, що здається більш реальним, побачивши, що виконавець або виконавиця стала «зіркою», представники фестивалю подивились архіви та побачили, що ця «зірка» була колись непоміченою і на їхньому фестивалі. Подібний випадок був у Тіни Кароль із телеконкурсом «Караоке на майдані», де майбутня «зірка» не пройшла навіть до фіналу, загубившись у натовпі «природжених співаків». Побачивши ж її у «увінчаною славою», Інтер швидко знайшов у архівах запис програми за її участю і зробив собі на цьому невеличку сенсацію, за всіма законами шоу-бізнесу.

Існує і така категорія фестивалів, якій доречно додати означення «комерційний», тобто такий, що спрямований на створення шоу заради широкої рекламної акції певного виробника чи продавця товару або послуг. Зазвичай такі заходи розраховані на разове проведення та організуються з нагоди якоїсь дати або події.

Таким, наприклад, був рок-фестиваль «Золоте правило – 2001», що проводився в київському шоу-парку «Оболонь» за участю 17 молодих колективів зі всіх сторін України. Організатором фестивалю був торговий дім «Beer house», який позиціонував цей фестиваль як некомерційний, створений для розвитку нової якісної української музики. На відміну від вже існуючих «Чайки» та «Червоної руги», на зазначеному фестивалі немає конкуренції. Кожен, хто пройшов відбір за

якістю матеріалу, має змогу «пограти у своє задоволення» та донести свою музику до слухача. Відбір виконавців йде за критеріями наявності в них індивідуальності, неповторності та сучасності.

Рок-фестиваль «Золоте правило» запропонував глядачам весь спектр напрямів цього жанру: від традиційного рок-н-ролу, твісту та фолк-року до важкої альтернативи, панку та хард-року. Незважаючи на те, що фестиваль був проведений заради розкриття однойменних із фестивалем горішків і сухариків «Золоте правило» – продукції організатора фестивалю, фестиваль все ж став цікавою культурною подією. Це – приклад того, як бізнесові мотиви можуть стати корисними для певного культурного розвитку.

Повертаючись до справді творчо спрямованих масових заходів, хочеться зазначити, що у 1995 р. шляхом експертного опитування найвизначнішою мистецькою подією був визнаний фестиваль «Таврійські ігри». Міжнародний фестиваль «Таврійські ігри» переконує глядачів та експертів, що рівень української естради, з її широким діапазоном стилів і напрямів, щороку зростає. Міжнародний музичний фестиваль «Таврійські ігри» вперше пройшов у 1992 р. в м. Каховка Херсонської області. Повною мірою відповідаючи своїй назві, він складався з різноманітних яскравих подій, які згодом стали традиційними компонентами щорічного свята культури і мистецтв. Під час проведення фестивалю відбувалися такі події, як конкурс краси, півний чемпіонат, спортивні змагання та шоу-програми за участю десятків музичних колективів, плюс подорож на фестивальному пароплаві по річці Дніпро. У 1995 р., перемістившись на Київське Співоче поле, фестиваль став подією національного масштабу, зібравши понад 500 тис. глядачів.

Цей фестиваль є першовідкривачем у деяких аспектах шоу-бізнесу та масового видовищного мистецтва в сучасній Україні. Саме «Таврійські ігри» вперше у нашій країні реалізували проект прямої трансляції найголовніших подій свята на Першому національному каналі. Живий звук і найкращі виконавці створюють неперевершену атмосферу свята і залишають незабутні враження у глядачів, яких тепер мільйони завдяки обов'язковій трансляції майже нон-стоп всіх днів фестивалю українським телебаченням.

За всі роки свого функціонування фестиваль відвідали близько трьох мільйонів глядачів. На найбільшій оснащений найсучаснішою музичною апаратурою та світлом сцені виступило понад 200 зірок із 22 країн світу. Сцена фестивалю «Таврійські ігри» «бачила» цілий натовп «живих

легенд» естради світу. Тут виступали Саманта Фокс і Кріс Норман, гурти «Deer purple», «Bad Boys Blue», Mo-do, «Status Quo», Afric Simon і Sach, Doctor Alban, Slade, Tarkan, «Машина времени», «Браво», Алла Пугачова та Філіп Кіркоров, В. Меладзе та «Земфіра» та більшість українських «зірок», серед яких гурти «BB» та «Океан Ельзи», Н. Могилевська й Ані Лорак, І. Білик та ін.

Однією з найбільш яскравих і чуттєвих подій стали нещодавно так звані «проводи» на «Євробачення». Щороку (починаючи з 2003 р.) співак або співачка, котрі їдуть представляти Україну на загальноєвропейському музичному телевізійному конкурсі «Євробачення», дають невеличкий концерт і презентують свою конкурсну пісню на сцені «Таврійських ігор» і, отримуючи заряд енергії та любові від великої кількості слухачів і глядачів, їдуть «підкорювати Європу». Так на Євробачення відправляли О. Пономарьова, Руслану, гурт «Гринджоли», Тіну Кароль, В. Сердючку й Ані Лорак.

Неможливо не згадати дитячі музичні конкурси, адже саме з них «виростають» майбутні переможці дорослих конкурсів і саме вони виховують у дітях любов до сцени та глядача, певним чином допомагають їм визначитися із життєвими пріоритетами та цінностями. Одним із найвідоміших дитячих музичних свят певний період був щорічний всеукраїнський благодійний фестиваль «Чорноморські ігри», заснований у 1998 р. президентом «Таврійських ігор» М. Баграєвим у м. Скадовську, на березі Чорного моря. Влітку 2008 р. він відсвяткував своє десятиріччя. Участь у фестивалі була безкоштовна завдяки Благодійному Таврійському фонду.

Фестиваль набув великої популярності, як і його «старший брат» «Таврійські ігри». Якщо в першому фестивалі «Чорноморські ігри» взяло участь 95 виконавців і 17 гуртів із різних областей України, а глядачів зібралось близько 15 тис., то на десятому самих лише учасників було майже 2 тис., а аудиторія глядачів перевищила 100 тис. Окрім конкурсу вокалістів і танцюристів, в рамках фестивалю відбуваються конкурси скульптури з піску та графіті, проводяться дитяча дискотека та карнавал. Під час фестивалю також було проведено щорічну добротну акцію «Добро перемагає».

Регулярним яскравим телевізійним святом став конкурс «Крок до зірок», започаткований у 2000 р. Міжнародним благодійним фондом «Обдаровані діти України», Київським національним університетом культури і мистецтв і Першим Національним телеканалом України. Ця програма збирала талановитих дітей зі всієї України, допомагаючи їм демонструвати свої здібності багатотисячній

аудиторії телеглядачів на професійній сцені, у «Палаці Україна», побачити себе на центральному всеукраїнському телеканалі. До складу журі конкурсу входять визнані діячі культури і мистецтва України, такі як М. Поплавський, О. Злотник, І. Білик, В. Шпортко та ін.

Ще одним цікавим явищем в українському масовій музичній культурі, яке не належить до жодної із зазначених категорій фестивалів, є «KaZантип», або «Республіка KaZантип» (він же «Оранжева республіка», «Республіка Z»). Це молодіжний міжнародний музичний фестиваль електронної музики типу «open-air», найвідоміший з усіх подібних заходів в рамках СНД і Європи. Фестиваль пропагує популярну клубну й електронну музику різних напрямів і стилів. На танцювальних майданчиках фестивалю виступають ді-джеї та музичні колективи Росії, України, Білорусі, Казахстану, країн Балтії, Німеччини, Англії тощо.

Висновки. Підводячи підсумки, потрібно відзначити, що загалом фестивалі та конкурси – явище позитивне та корисне для підтримки, розвитку та популяризації сучасного мистецтва, зокрема масової музики, та митців різного віку і напрямів. Фестивалі відіграють безперечно консолідуючу роль, об'єднуючи, хоча б на короткий проміжок часу, велику кількість людей у позитивному напрямку духовної діяльності. У контексті розвинутого шоу-бізнесу конкурси та фестивалі

є однією з небагатьох можливостей для музикантів, виконавців, акторів продемонструвати свій талант великій аудиторії, не сплачуючи за це великих коштів. У декількох фестивалях, у період їх існування («Червона рута», «Перлини сезону») можна було взяти участь абсолютно безкоштовно, а у більш масштабних і відомих міжнародних («Пісенний вернісаж», «Нова хвиля» тощо) – за власні кошти.

У контексті комерціалізації масового мистецтва і відсутності повноцінної державної підтримки суб'єкти мистецької діяльності, зокрема організатори фестивалів, змушені шукати фінансової підтримки своїх проєктів у комерційних структур в обмін на рекламу їхньої продукції або послуг. Саме тоді і створюються такі абсурдні фрази, як «горішки «Козацька розвага» презентують концерт зірок української естради...». Тут, начебто, ототожнюється мистецтво, хоча й масове, духовна діяльність із примітивним тваринним інстинктом «прийняття їжі». Водночас змагання між виконавцями пісень і танців межують із конкурсами серед глядачів на кшталт «Хто швидше вип'є бочку пива». Тут пригадується всім відома фраза: «Дайте людям хліба й видовищ і вони будуть задоволені». Стає трохи образливо за масову культуру, адже не масове розпивання пива робить фестивалі популярними масовими видовищами, а, все ж таки, саме музика та інші види мистецтва приваблюють до них таку кількість глядачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кучина Н. І. Фестиваль як феномен культури. *Культура України*. № 65. 2019. С. 57–68.
2. Макаров С. М. Конкурси; фестивали. *Эстрада России. Энциклопедия, XX век*. Москва : «ОЛМА-Пресс», 2004. С. 297.
3. «Червона Рута» як культурний феномен. URL: https://rutafest.art/index/chervona_ruta_jak_kulturnij_fenomen/0-7.

REFERENCES

1. Kuchina N. I. Festyval jak fenomen kultury [Festival as cultural phenomenon]. *The Culture of Ukraine*. № 65. 2019, p. 57–68 [in Ukrainian].
2. Makarov S. M. Konkursy; festyvali [Contests, festivals]. *The Stage of Russia. Encyclopaedia, XX century*. Moskva: "OLMA-PRESS", 2004, p. 297 [in Russian].
3. "Chervona Ruta" jak kulturniy fenomen [‘Red Ruta’ as cultural phenomenon]. URL: https://rutafest.art/index/chervona_ruta_jak_kulturnij_fenomen/0-7 [in Ukrainian]